

Bez amuletiem, zaimošanas un nepieciešamības izzināt nākotni

Jaunā Rīgas teātra aktrise un režisore **Liena Šmukste** nometnes bērniem ar kustību traucējumiem brīvprātīgi vada jau desmit gadu. Spēku un mieru ugunszīmē dzimušī aktrise smēlas jūrā, savukārt ikdienā pozitīvu noskaņojumu saglabāt palīdz mazmazītiņas mānītības un pateicība par to, kas dots.

▼ *Līva Romane*

LIENA ŠMUKSTE

- ✦ 1995.-1997. gads – Latvijas Kultūras skola, amatierteātra režisore, kultūras darba organizatore
- ✦ 1997.-2003. gads – Liepājas Pedagoģijas akadēmija, vizuāli plastiskās mākslas skolotāja ar ievirzi menedžmentā
- ✦ 2000.-2008. gads – Latvijas Kultūras akadēmija, Teātra fakultāte, dramatiskā teātra režisore
- ✦ Režisore Jaunajā Rīgas teātrī, iestudējusi G. Groša *Sapņi kažokos* (2012) un V. Švāba *Prezidentes*
- ✦ Kopš 2003. gada Jaunā Rīgas teātra aktrise

Sapņa atrašana nejaušībā

Kad tuvojās studiju gadi, jau diezgan skaidri biju nolēmusi, ka vēlos stāties juristos. To arī mēģināju, taču neizturēju konkursu. Pirms tam piedalījos dramatiskajā pulciņā, un tās vadītāja man ieteica mēģināt iestāties Latvijas Kultūras skolā. Nodomāju – man nav ko zaudēt, tāpat vesels gads jāgaida, un tā diezgan nejauši arī iestājos. Tas nebija mērķis, uz ko būtu ilgstoši gājusi. Veiksme uzsmaidīja arī studiju gaitā. Tieši tos divus gadus, kamēr mācījos Kultūras skolā, tajā pirmo un pēdējo reizi pasniedza apbrīnojamā Anna Eišvertiņa. Un tā nu viņa kaut kā "saslimdināja" mani ar režiju. Jo vairāk Anna teica, ka meitenēm nevajag iet uz režiju, jo vairāk man iekšā radās pretēja sajūta – vajag, vajag. Lai gan karjeras izvēle bija visai liela nejaušība, to nenožēloju ne mirkli.

Rituāli aiz skatuves priekšcara

Apguvu amatierteātra režisores profesiju, taču Alvis Hermanis mani pēc tam paņēma aktieros. Kā režisore esmu izveidojusi tikai divas izrādes. Es nemitīgi mācos no citiem. Spēlējot pie Ķimeles un citiem režisoriem, visu laiku ar vienu aci vēroju, ko un kā viņi dara. Lai gan ļoti mānticīga neesmu, ir tradīcija, ko ar lielu bijību ievēro ikviens aktieris, piemēram, ja teksta eksemplārs nokritis zemē, tam notiekti vispirms jāuzsēžas virsū, tikai tad var pacelt. Tā ir tāda teātra klasika. Taču arī man pašai pirms katras izrādes ir kāds neliels rituāls. Ja man ir lielāka loma, tāda, kurā ir vairāk par četriem teikumiem, es pirms katras izrādes atkārtēju visu tekstu. Pat tad, ja man iepriekšējā dienā bijusi izrāde. Tas viss notiek tā viegli, jo ar prātu jau es saprotu, ka tekstu zinu, bet tas nepieciešams drošības sajūtai, pirms kāpju uz skatuves. Ja to neizdaru, tad izrādē ir kartupelis mutē – sāk mežģīties mēle, un vairs neko nevaru pateikt.

Bijība un pašiedvesma

Ticu, ka ir cilvēki ar spējām, ticu, ka dziednieki spēj dziedēt, taču nekad neesmu saskārusies ar šādiem cilvēkiem. Izņemot Alvja Hermana izrādi *Zilākalna Marta*, kurā piedalījos. Tajā mirkli man bija ļoti svarīgi – ja jau par viņu taisa izrādi, nedrīkst karikēt. Es biju viena no tām aktrīsēm, kas uzskatīja, ka pašu Martu izrādē nemaz nevajag. Iekšējā sajūta teica, ka nedrīkst zaimot. Pati pie viņas nekad nebiju cimojusies, taču ticu, ka viņa ir palīdzējusi ļoti daudziem cilvēkiem. Varbūt pat ne viņa, bet tā apziņa, kas rodas, viņu satiekot. Manuprāt, cilvēkam pa istam var palīdzēt tikai tad, ja viņš tam notic. Nu, nevar taču ar pirkstu iedurt sānā un pateikt: "Tu esi vesels!" Tāpat jau mazam bērnam mamma papūš roku, un sāpes pāriet. Izklusās neticami, bet tas darbojas.

Es biju viena
no tām aktrīsēm,
kas uzskatīja, ka
pašu Martu izrādē
nemaz nevajag.
Iekšējā sajūta teica,
ka nedrīkst zaimot.

Liena dzīvi tver viegli. Viņa nav fanātiski aizrāvusies ar ezoteriku, nemeklē atbildes smalkajās vibrāciju pasaulēs un necenšas izzināt nākotni pirms laika. Stāstot par saviem rituāliem un māntīcībām, Liena nedaudz smeļ, taču pēc tam piebilst, ka katrā jokā ir daļa patiesības. Pret dziednie-

kiem un cilvēkiem ar neierastām spējām viņa izturas ar cieņu un nelielu bijību. Tieši Liena bija tā, kas uzstāja, ka Alvja Hermana izrādē *Zilākalna Marta* pati Marta tā arī neparādās. Aktrisei nometnē bērni ar kustību traucējumiem iemācījuši, ka patīkamāk ir dzīvot ar smaīdu uz lūpām un saprast, ka iespējams ir itin viss, ja vien aizmirst vārdu "nevaru".

Pateicība, kas liek atgriezties

Draudzene, kuras māsa ir fizioterapeite, uzaicināja mani vadīt mākslas nodarbības nometnē bērniem ar kustību traucējumiem. Pēc pirmā gada biju nolēmusi, ka nekad vairs neatgriezīšos šādā nometnē. Laikam nebiju gatava tam, ka Latvijā ir tik daudz bērnu ar kustību traucējumiem. Bija smagi, morāli grūti, jo nekad iepriekš nebiju ar to saskārusies. Pat neapsvēru domu, ka vēlreiz varētu braukt uz nometni, taču, kad pēc gada man zvanīja un jautāja, vai atbraukšu atkal, nedomājot piekritu. Un tā es uz nometni dodos jau desmit gadu. Sākumā no tā visa nedaudz baidījos, jo gluži vienkārši nebiju informēta. Tie bērni taču ir tieši tādi paši kā visi citi bērni – ne kož, ne uzbrūk. Žēl, ka viņi netiek integrēti skolās un sabiedrība nedzīvo ar domu, ka ir normāli, ja kādam nepieciešama palīdzība, ka reizēm visu nevaram izdarīt paši.

Katru gadu atpakaļ mani velk tā laimes sajūta, ko saņemu, kad bērni smaida, ir priecīgi, nometnes beigās ķeras apkārt un saka paldies. Viņi nav savtīgi un neņem kaut ko tikai tāpēc vien, ka var paņemt. To sajūtu nav iespējams izstāstīt! Turklāt šīs vasaras nometnes mani kaut kādā mērā noliek pie vietas. Visu gadu čikstu, ka kaut ko nevaru vai ka kaut kas nav tik labi, kā gribētos. Bet tad es aizbraucu un saprotu, ka man ir viss – rokas, kājas, galva, ka es varu paiet. Tas, kas čikst, ir slinkums. Nav ko čikstēt, vienkārši jādara, – ar šādu domu galvā es katru gadu atgriežos no nometnes.

Katru gadu atpakaļ mani velk laimes sajūta, ko saņemu, kad bērni smaida, nometnes beigās ķeras apkārt un saka paldies. Viņi nav savtīgi un neņem kaut ko tikai tāpēc vien, ka var paņemt.

Neskriet laikam pa priekšu

Neesmu gājusi ne pie astrologiem, ne numerologiem, ne kādiem citiem nākotnes izziņātājiem un domāju, ka nekad arī to nedarišu. Nevēlos skriet laikam pa priekšu, tas cilvēkam nav nepieciešams. Jādzīvo ir tagadnē, nevis nemitīgi jāuztraucas par nākotni, jācenšas uzzināt, kas gaidāms. Arī ikdienas dzīvē īpaši necenšos runāt par gaidāmo, piemēram, par gaidāmajām izrādēm. Vienmēr liekas – ja nu nepiepildās, ja nu viss mainās? Droši vien kādreiz dzīvē tā ir gadījies, tāpēc esmu piesardzīga un laikam pa priekšu neskrienu. Horoskopus gan lasu, pat noticu. Taču tas ir tikai uz konkrēto mirkli, un brīdi, kad izeju pa durvīm un dodos dienas darbos, aizmirstu par izlasīto. Patiesībā astrologam es noticētu vairāk nekā, piemēram, zīlniekam. Ticu, ka zvaigznēs kaut kas ir ierakstīts. Galu galā mūsu senči pēc tām varēja noteikt gan sējas laikus, gan daudz ko citu.

Bērnības smarža

Iespēju iet pirti izmantoju ikreiz, kad dodos uz baseinu. Ļoti patīk tvaika pirts, jo tās vairāk līdzinās lauku pirtīm, ko atminos no savas bērnības un cenšos apmeklēt, kad vien rodas tāda izdevība. Tad eju pirti pēc pilnas programmas – ar visiem rituāliem un pāršanos. Kad biju maza, reizi nedēļā uz pirti gājām visa ģimene. Atminos, kā vecvecmamma visu dienu ņēmās pa dārzu, muguru neatliekusi, un trenkāja mazmazbērņus, lika strādāt. Atceros viņas sastrādātās rokas. Taču reizi nedēļā no pirtīņas viņa nāca laukā kā pilnīgi cits cilvēks – gaišā lakatā, gaišās drēbēs. Tas ir rituāls, kura laikā cilvēks teju pārvēršas, atdzimst.

Esmu dzimusi
Strēlnieka zīmē, uguns
stihijā, taču bez jūras
savu dzīvi nespēju
iedomāties. Tā ir vieta,
kur dodos, lai atrastu
mieru.

Jūras spēks

Esmu dzimusi Strēlnieka zīmē, uguns stihijā, taču bez jūras savu dzīvi nespēju iedomāties. Tā ir vieta, kur dodos, lai atrastu mieru. Es to nedaru ļoti, ļoti bieži, bet man to vajag. Jūrai ir neaprakstāms spēks... gaiss, ūdens. Vējš visu izpūš no prāta laukā, nekas tajā brīdī nav jādāmā. Kārtīgi izstaigājos un tad braucu mājās. Nezinu, vai tas palīdz atgūt enerģiju, taču sajūta ir gluži vienkārši laba.

Rituāls veiksmei

Mīlestība pret jūru, šķiet, man nāk līdzī no studiju gadiem, kad mācījos Liepājas Pedagoģijas akadēmijā. Tad jūra bija ļoti tuvu, un, ja bija vēlēšanās, gājām uz to kaut vai katru dienu. Mums ar draudzeni bija tāds savdabīgs rituāls – devāmies uz Karostu, rāpojām pa lielajiem akmeņiem un meklējām dažādus mazus, interesantus akmentiņus. Vedām tos uz kopmītnēm un krājām. Bieži taisījām no tiem rotas un veiksmes simbolus. Dāvinājām draugiem. Tā bija tāda dāvana no sirds, kurā ieguldīts laiks un darbs. Kad izvācāmies no kopmītnēm, atstājām akmeņu kolekciju nākamajiem iemītniekiem, lai arī viņiem netrūkst veiksmes.

Amulets pret pašas gribu

Režisore un aktrise Maija Apine reiz uzdāvināja man kādu mazu stikliņu ar šķautnītēm. Teica, ka tas ir pret sliktiem cilvēkiem un ļaunu aci. Tolaik es tikai nosmējos, atnācu mājās un piekarināju pie durvim. Tagad jau esmu pārvākusies uz citu dzīvokli, un tieši šis akmentiņš bija pirmais, ko uzkarināju jaunajā dzīvoklī. Nodomāju – ja jau iepriekšējā mājvietā slikti cilvēki nenāca, droši vien arī šajā noderēs. Tā nu it kā netišām un neapzināti esmu tikusi pie tāda kā sargājoša amuleta. ☺